

відділу інформаційної безпеки — начальник, аналітик і адміністратор ІБ) обійдеться компанії набагато дешевше можливих збитків. Даний відділ не буде приносити явного прибутку, проте його призначення — зменшення збитків від можливих загроз. А їх діапазон залежатиме від сфери діяльності підприємства та рівня конфіденційності інформації, що в ньому функціонує.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших досліджень у даному напрямку

Проведений аналіз запропонованих підходів до місця та штатної чисельності працівників служби безпеки у структурі підприємства дає підстави зробити висновки про їх залежність від архітектури підприємства, стратегії його розвитку, технологій, що впроваджені, процесів, що відбуваються всередині підприємства та за його межами, а також від людського фактору, який є визначальним для культури підприємства та його управління. Чисельність і склад служби інформаційної безпеки повинні бути достатніми для виконання всіх завдань безпеки і захисту інформації. Економічно виправданим з точки зору результативності та ефективності буде створення на підприємстві служби інформаційної безпеки, як самостійного підрозділу, що підпорядковується безпосередньо керівнику підприємства та активно співпрацює з ІТ-службою, утворюючи стійку «трикутну» структуру — «аудит — служба інформаційної безпеки — ІТ-служба». Подальші дослідження планується проводити в напрямку визначення границь управління інформаційною безпекою та меж її відповідальності, щоби служба безпеки не перетворювалася на нікому не підвладного, контролюючого всіх монстра. Запорукою успіху є повноцінна взаємодія служби інформаційної безпеки з усіма співробітниками підприємства, оскільки реально його інформаційною безпекою займаються всі. Служба безпеки — тільки контролює, навчає і управляє зусиллями користувачів інформації.

Література

1. <http://web-protect.net>.
2. Лукацкий А. В. Информационная безопасность. Как обосновать. Компьютер Пресс, 2000, №11
3. Владимир Безмальный. Создание отдела информационной безопасности// Директор ИС. <http://www.osp.ru>.
4. <http://www.microfinance.uz>.
5. <http://all-ib.ru>.
6. <http://www.sec4all.net>.
7. Беркман Э. Как подобрать персонал для обеспечения безопасности// ДИС, 2002, № 12.
8. Безмальный В. Ф. Безмалая Е. В. Создание отдела информационной безопасности, или Строим забор своими руками. <http://www.diwx.ru/hak/zabor.php>.

УДК 330.145

ОСОБЛИВОСТІ КРУГООБІГУ КАПІТАЛУ ПАСАЖИРСЬКИХ АТП І НЕОБХІДНІСТЬ КРЕДИТУ

Даценко М.В.

В процесі кругообігу капіталу відбувається зміна його форм: грошова форма переходить у виробничу, виробнича форма змінюється товарною і на третій стадії відбувається повернення до початкової грошової форми. Знаходження капіталу одночасно своїми частинами в усіх трьох стадіях і в усіх трьох формах забезпечує безперервність виробничого процесу, а, відповідно, і споживання. При затримці руху капіталу на одній зі стадій порушується нормальний хід кругообігу.

In the process of circulation of capital its forms are changing: cash goes into production, commodity production is changing shape, and the third stage there is a return to the initial cash. Capital location in its parts simultaneously in all three stages and forms ensures continuity of production, and, respectively, consumption. In case of delay of the movement of capital in one of the phases of the cycle the normal course is interrupted.

В економічній теорії і підприємницькій практиці, мабуть що, нема поняття, яке б використовувалося так часто і одночасно так неоднозначно як «капітал». Неоднозначність цього терміну особливо очевидна останнім часом. В економічній літературі існують точки зору прихильників різних концепцій по даному дискусійному питанню, що дозволяє проаналізувати основні визначення капіталу. Початково поняття

«капітал» використовувалося в значенні «головного майна», «головної суми», виникло від латинського *capitalis* — головний. В розмовній мові використовується в значенні «значної суми коштів», а також в значенні «багатства, цінностей, досягнень», не пов'язаних з грошима — «літературний капітал», «духовний капітал».

Універсальний бізнес-словник приводить наступне трактування капіталу — в широкому розумінні це все, що здатне приносити дохід, або ресурси, створені людьми для виготовлення товарів і послуг. У більш вузькому розумінні — це вкладене в справу, працююче джерело доходу у вигляді засобів виробництва. Поняття «капітал» з точки зору авторів словника, описується як капітальне вкладення матеріальних та грошових засобів в економіку, в виробництво, яке тотожне інвестиціям, капіталовкладенням. Найкоротше визначення капіталу дається Кохом Р.: «капітал — основа бізнесу»[3].

В економічній енциклопедії капітал — те, що здатне приносити дохід, або ресурси, створені людьми для виробництва товарів та послуг, вкладене в справу, функціонуюче джерело у вигляді засобів виробництва. Більш містке і коротке визначення у великому економічному словнику: «Капітал — вартість, що приносить додану вартість».

Карл Маркс дав таке визначення: капітал — вартість, яка в результаті експлуатації найманої робочої сили приносить додану вартість, тобто зростає. Маркс доповнює визначення: «Капітал — це не річ, а визначені, суспільні виробничі відносини, що належать певній історичній формації суспільства виробничих відносин, які представлені у речі і надають цій речі специфічний суспільний характер»[6]. Крім цього капітал можна розуміти тільки як рух, а не як річ, що знаходиться в спокої. Якщо розглядати додану вартість як прибуток або процент, то проти такого визначення немає заперечень. Ринкове виробництво без прибутку неможливе, тому капітал дійсно являє собою самозростаючу вартість. По друге, К.Маркс визначає капітал як економічні відносини, причому відносини експлуатації. Перша частина цього визначення не викликає сумнівів. Капітал може приносити прибуток і «самозростати» тільки перебуваючи в русі. В процесі використання ресурсів, між людьми виникають певні відносини, але не обов'язково відносини експлуатації. Швидше це відносини між економічними агентами в ході створення матеріальних благ і послуг. Навпаки, багато американських економістів (П.Самуельсон, К.Макконнелл, П.Хейне та ін.) трактують капітал як створені людиною ресурси, що використовуються для виробництва товарів і послуг; товари, які безпосередньо не задовольняють потреб людини; інвестиційні товари, засоби виробництва.

Якщо виключити з марксистського визначення капіталу соціальну заостреність (відносини експлуатації), то неважко помітити, що всі ці визначення капіталу не суперечать, а доповнюють одне одного. Одна група визначень фіксує чисто економічну сторону, а друга — натуральну, в поєднанні з розкриттям мети використання капітальних товарів. Багато економістів (меркантилісти) розглядають капітал як гроші, як універсальний товар ділового світу. К. Маркс також вважає, що зовні капітал виступає як самозростаюча вартість, як гроші, які перетворюються на більшу кількість грошей. В науковому розумінні між грошима як грошима і грошима як капіталом існує глибоке протиріччя. Капіталом гроші стають лише тоді, коли вони потрапляють в обіг, для отримання суми, більшої в порівнянні з початково вкладеною. Гроші використовувалися як капітал і в докапіталістичних суспільствах, використовуються і в сучасному світі.

Таким чином, в економічній літературі існує декілька основних точок зору визначення капіталу. Перша — марксистська. Капітал — це вартість, що приносить додану вартість. В цьому визначенні дійсність капіталу розкривається через поняття вартості, котра, в свою чергу, матеріалізований в товарі суспільно-необхідний труд. Відповідно, капітал — оречевлений в товарі суспільно-необхідний труд, що приносить додану вартість. Це визначення має спільні риси з трактовкою буржуазних економістів «фізичного» капіталу. Але К.Маркс виявив принципово відмінні риси капіталу:

1. Капітал — це скоріше не річ, а відносини з приводу цієї речі.
2. Капітал існує тільки в русі, який направлений на безперервне самозростання.

Співзвучне класичному визначенню трактування капіталу вітчизняними економістами, в якій відсутня притаманна марксистському визначенню політична складова. По перше, капітал — це вартість, яка за допомогою робочої сили приносить додану вартість, а, по друге, — це не річ, а виробничі відносини, які складаються між підприємцем і робітником. Автор приєднується до цього визначення. Друга загальноприйнята трактовка капіталу як «фізичного капіталу», притаманна буржуазним економістам. Капітал — створені людиною ресурси, що використовуються для виробництва товарів і послуг; товари, які безпосередньо не задовольняють потреб людини; інвестиційні товари, засоби виробництва. Дане визначення обмежує капітал тільки засобами виробництва, хоча він представлений самими різноманітними форма-

ми, і в ньому не сказано про основну здатність капіталу — про самозростання. Третє визначення капіталу буржуазних економістів трактує капітал як гроші. По Марксу — гроші — це першочергова форма будь-якого капіталу, це його «вінчальне плаття, в якому він з'являється на історичній арені». Дане визначення не охоплює дійсності капіталу, а фіксує тільки одну його форму. Автор поділяє підхід, згідно якого під капіталом слід розуміти, по перше, вартість, яка за допомогою робочої сили приносить додану вартість, а по друге, виробничі відносини, що складаються між підприємцем і найманим робітником.

Сукупний капітал, що знаходиться в розпорядженні функціонуючого підприємця представляється в трьох формах: грошовій, виробничій і товарній. Грошовий капітал (Г) авансується капіталістом на придбання засобів виробництва (Зв) і робочої сили (Рс), які поєднуються в процесі виробництва (В), продовжують взаємодіяти аж до випуску готової продукції (Т'). Реалізуючи товар, капіталіст отримує його вартість в грошовій формі (Г''). Авансована на початку сума капіталу повертається до свого власника, але вже збільшена на певну величину:

$$Г - Т \left\langle \frac{Зв}{Рс} \dots В \dots Т' - Г'' \right.$$

В процесі кругообігу капіталу відбувається зміна його форм: грошова форма переходить у виробничу, виробнича форма змінюється товарною, і на третій стадії відбувається повернення до початкової грошової форми. Знаходження капіталу одночасно своїми частинами в усіх трьох стадіях і в формах забезпечує безперервність виробничого процесу, а, відповідно, і споживання. При затримці руху капіталу на одній із стадій порушується нормальний хід кругообігу. Кругообіг промислового товару, розглядається як безперервно поновлюваний процес, створює його обіг. Швидкість обігу капіталу вимірюється числом його оборотів, що відбулися протягом року. В залежності від швидкості обороту і способу перенесення вартості на готовий продукт виробничий капітал поділяється на основний і оборотний.

Карл Маркс обґрунтував поділ виробничого капіталу на основний і оборотний. До основного капіталу відносяться споруди, машини, обладнання, силові установки, засоби зв'язку і інші засоби праці. Це довгодіючий капітал. Він складає матеріально-технічну основу виробництва, і його повний кругообіг вимірюється роками. Вартість основного капіталу (основних фондів) переноситься на виготовлення товару по частинах, по мірі зносу тих або інших засобів праці. Після продажу товарів, включена в їх вартість сума зносу постійно накопичується в амортизаційному фонді, за рахунок якого відбувається відшкодування основного капіталу (основних фондів). Норми амортизації залежать від вартості елементів основного капіталу і встановлених термінів їх служби.

В економічній літературі знаходимо деякі відмінності в трактуванні поняття основний капітал. Автор розділяє позицію, згідно з якою під основним капіталом слід розуміти ту частину виробничого капіталу, яку вкладено в основні фонди.

Адам Сміт під основним капіталом розумів капітал, який приносить прибуток без обігу, тобто не переходячи від одного власника до іншого. До нього він відносив: машини і засоби праці, будівлі і землі, а також професійні навички і здібності членів суспільства. Автори «Мікроекономіки» Р. Піндайк і Д. Рубенфельд вважають, що капітал вимірюється як майно. Вони ототожнювали поняття «капітал» і «основний капітал»[5].

Статистичний словник трактує основний капітал, як категорію, що приблизно відповідає визначенню «основні фонди», але основний капітал, крім елементів, що складають основні фонди, включає також частину незавершеного будівництва.

У вітчизняній господарській практиці сукупність ресурсів підприємства отримала назву фондів. Застосовуючи до трьох стадій руху вони поділяються на виробничі фонди і фонди обігу. Виробничі фонди за характером обігу поділяються на основні та обігові. Принципових розбіжностей в кругообігу фондів і капіталу з технічної точки зору не існує.

У міру зношування основних фондів, переносу їх вартості на готовий продукт, реалізації останнього, отримання грошової виручки, створюється амортизаційний фонд, що являється джерелом оновлення основних фондів. Другим власним джерелом оновлення основних фондів підприємства є його прибуток. Особливість кругообігу основного капіталу полягає в тому, що створений грошовий амортизаційний фонд протягом визначеного часу може бути вільним до накопичення суми, достатньої для придбання нових основних фондів. Ці тимчасово вільні кошти можуть бути використані підприємством, по перше, для купівлі необхідної сировини, матеріалів — елементів обігового капіталу і отримання підприємством в

кінцевому рахунку доходів, а, по друге, для отримання доходу в вигляді відсотків за депозит при розміщенні тимчасово вільних коштів в банківській системі. Таким чином, у другому варіанті використання амортизаційних коштів для розміщення на депозит забезпечує не тільки отримання додаткового доходу підприємством, але і перенос цих коштів безпосередньо, або через банк в процес виробництва основних фондів інших підприємств. При цьому кредит виступає як третє джерело (позичкове) розширеного виробництва основних фондів. Він має перевагу перед двома попередніми джерелами, так як не потребує попереднього довгого накопичення грошових коштів для купівлі основних фондів, приводиться у відповідність об'єм фактично необхідних грошових коштів на ці цілі, різко прискорюється процес прискореного виробництва основних фондів підприємства. При використанні кредиту для оновлення основних фондів в кругообігу капіталу з'являються особливості, пов'язані, по перше, з нерівномірністю авансування грошового капіталу (власного і залученого), і, по друге, рівномірним, поступовим характером погашення, протягом декількох років ссуд, що виникли внаслідок заборгованості, за рахунок власних джерел (прибутку і амортизації), компенсуючих раніше зроблені вкладення на придбання основних фондів. Кругообіг капіталу у перевізників різних форм власності і організаційно-правових форм має наступну специфіку: кругообіг капіталу комунальних АТП і комерційних АТП, які мають тільки свій рухомий склад, починається в безготівковій формі шляхом купівлі автобусів і завершується готівково-грошовою формою. Велика частина готівково-грошового обороту викликає необхідність посилення контролю за повнотою збору і збереженням готівково-грошової виручки, що забезпечує завершення кругообігу капіталу і економічну основу взятих кредитів.

Характер кругообігу різних видів основних фондів має певні особливості з точки зору інтенсивності переносу їх вартості на готовий продукт. Так, найбільш тривалий період переносу має місце у споруд, найбільш короткий — у машин, обладнання, транспортних засобів. Ось чому кредит, вкладений в різні види основних фондів, буде мати різні терміни його повернення в банк із-за різниці в термінах морального і фізичного зносу та накопичення амортизаційного фонду і прибутку, необхідних на відшкодування затрат.

У пасажирських АТП структура основних фондів суттєво відрізняється від промислової та інших галузей народного господарства. Особливістю структури загального капіталу пасажирських АТП є те, що більша їх частина припадає на основні фонди (більше 90%), і біля 10% на — обігові кошти.

У вирішенні проблеми розвитку міського пасажирського автотранспорту в сучасних ринкових умовах дія стимулюючої функції і ролі кредиту проявляється у збільшенні автобусного парку, забезпеченні його оновлення і підвищенні комфортності перевезень у відповідності до потреб населення.

Морально і фізично застарілі автобуси потребують більше поточних експлуатаційних затрат в порівнянні з новими. Крім того, застарілі автобуси мають гірші екологічні показники. Ці негативні тенденції можуть бути подолані шляхом активного інвестування коштів (власних і залучених) в оновлення автобусного парку пасажирських АТП. Виникає необхідність широкого кредитування пасажирських АТП з метою оновлення автобусного парку.

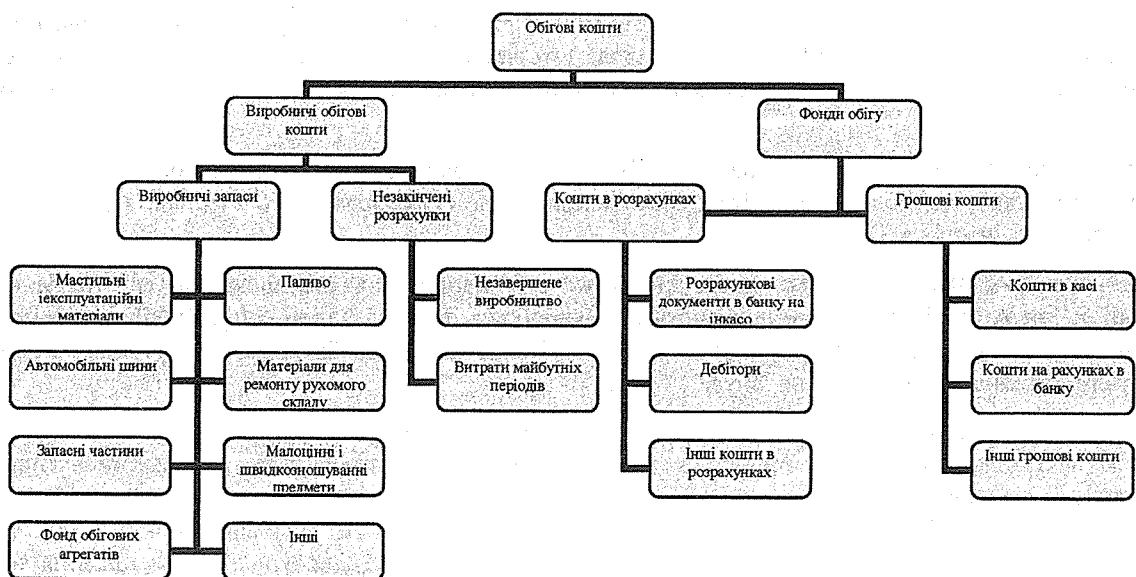

Рис. 1. Схема складу обігових коштів АТП

Крім основного капіталу в кругообігу беруть участь і інші складові елементи сукупного капіталу — грошовий, товарний і обіговий капітал. Ця частина сукупного капіталу складає обігові кошти АТП, які складаються із обігових виробничих фондів і фондів обігу (рис.1). Таким чином, під обіговими коштами слід розуміти вартість авансування для створення виробничих оборотних фондів і фондів обігу.

У АТП усіх форм власності і організаційно-правових форм має місце висока швидкість обертання обігових коштів. Особливість натурально-речового складу виробничих обігових фондів в наступному: складаються з матеріалів, що обслуговують тільки транспортні засоби (ПММ, запчастини, шини і т.д.). Висока швидкість обертання обігових коштів не викликає при нормальних умовах кругообігу необхідність залучення кредиту. Разом з тим може виникнути необхідність у використанні кредиту з метою оптимального обліку в діях АТП зміни ринкової кон'юнктури (наприклад, створення запасів ПММ, запчастин, шин в умовах значного зростання цін).

Таким чином, необхідність участі кредиту в кругообігу капіталу пасажирських АТП обумовлюється задачами прискорення відтворення основних фондів, збільшення їх рухомого складу, покращення якості перевезень, що сприяє отриманню грошової виручки.

Література

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07 грудня 2000 р. № 2121 (із змінами і доповненнями, внесеними до Закону України).
2. Прохоров А.М. Большая советская энциклопедия. — М: 1973г.
3. Кох Р. Менеджмент и финансы от А до Я. — СПб: 1999г
4. Абазина А.М. Кредиты и займы: Оформление. Бух. учет. Налогообложение. — М: 1997г.
5. Піндайк Р.С. Мікроекономіка: пер. з англ. / Р.С. Піндайк, Д.Л. Рубінфелд. — К.: Основи, 1996.
6. Маркс К. Сочинения / К. Маркс, Ф. Энгельс — 2-е изд. — Т. 25, ч. II.
7. Деньги, кредит, банки: Учебник/ Под ред.О.И.Лаврушина.-М.: Финансы и статистика, 1998.-448с.

УДК 336:656.13.081:368.021.28

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ КОШТІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ НА УСУНЕННЯ МІСЦЬ КОНЦЕНТРАЦІЇ ДТП

Дудка Т.В.,
Чорний Ю.В.

В статті запропоновано механізм за допомогою якого держава зменшить свої соціально-економічні втрати, які пов'язані з ліквідацією наслідків від дорожньо-транспортних пригод.

The article suggested a mechanism through which the state will reduce its social and economic costs associated with the aftermath of accidents.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день спостерігається велика кількість дорожньо-транспортних пригод.

Мета. Зменшити кількість дорожньо-транспортних пригод за рахунок коштів страхових компаній.

Автомобільні дороги є невід'ємною складовою частиною транспортної системи держави і в значній мірі впливають на соціально-економічний розвиток України. Від стану автомобільних доріг залежать витрати на перевезення вантажів та пасажирів, безпека руху і втрати держави при настанні дорожньо-транспортних пригод, темпи розвитку економіки держави загалом. У свою чергу стан автомобільних доріг і темпи розвитку дорожньо-будівельної галузі визначаються економічними можливостями та рівнем фінансування дорожнього господарства з боку держави. Отже, розвиток автомобільних доріг України є передумовою розвитку економіки держави.

Але на сьогоднішній день наша держава не зможе самостійно забезпечити дорожню галузь. Стан безпеки дорожнього руху в Україні є одними з найгірших у Європі. Суспільство реально розуміє, що ситуацію